Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 27. oktobra 2016*

„Predhodno odločanje — Člena 18 in 45 PDEU — Socialna varnost delavcev migrantov — Uredba (EGS) št. 1408/71 — Člen 3 in člen 94 — Uredba (ES) št. 859/2003 — Člen 2(1) in (2) — Starostno zavarovanje in zavarovanje za primer smrti — Nekdanji pomorščaki, državljani tretje države, ki je postala članica Evropske unije leta 1995 — Izključitev pravice do dajatev za starost“

V zadevi C-465/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Centrale Raad van Beroep (pritožbeno sodišče za zadeve s področja socialnega varstva in javnih uslužbencev, Nizozemska) z odločbo z dne 6. oktobra 2014, ki je prispela na Sodišče 9. oktobra 2014, v postopku

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

proti

F. Wielandu,

H. Rothwanglu,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi A. Tizzano, podpredsednik Sodišča v funkciji predsednika prvega senata, M. Berger (poročevalka), sodnica, A. Borg Barthet, S. Rodin in F. Biltgen, sodniki,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. septembra 2015,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank H. van der Most in T. Theele, agenta,

— za špansko vlado M. García-Valdecasas Dorrego, agent,

— za nizozemsko vlado M. Noort, M. Bulterman in H. Stergiou, agentke,

— za Evropsko komisijo D. Martin in G. Wils, agenta,

* Jezik postopka: nizozemščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 4. februarja 2016

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 18 in 45(2) PDEU, člena 3 in člena 94 Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kakor je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL 1997, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 3, str. 3), kakor je bila spremenjena z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 647/2005 z dne 13. aprila 2005 (UL 2005, L 117, str. 1) (v nadaljevanju: Uredba št. 1408/71), ter člena 2(1) in (2) Uredbe Sveta (ES) št. 859/2003 z dne 14. maja 2003 o razširitvi določb Uredbe (EGS) št. 1408/71 in Uredbe (EGS) št. 574/72 na državljane tretjih držav, za katere navedene določbe ne veljajo le na podlagi njihovega državljanstva (UL 2003, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 317).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru dveh ločenih sporov med Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (upravni odbor zavoda za socialno zavarovanje, v nadaljevanju: SVB) ter F. Wielandom in H. Rothwanglom, ker je SVB zadnjenavedenima zavrnil dodelitev pokojnine.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba št. 1408/71

3 V uvodni izjavi 1 Uredbe št. 1408/71 je navedeno:

„[…] določbe za koordinacijo nacionalnih zakonodaj na področju socialne varnosti sodijo v okvir svobodnega gibanja delavcev, ki so državljani držav članic, in bi morale prispevati k izboljšanju njihovega življenjskega standarda in pogojev zaposlovanja“.

4 Člen 1 te uredbe določa:

„V tej uredbi:

(a) zaposlena oseba […] pomeni:
   (i) vsako osebo, ki je obvezno zavarovana ali prostovoljno nadaljuje zavarovanje za enega ali več primerov, ki so zajeti v sistem socialne varnosti za zaposlene ali samozaposlene osebe […];

[…]

(j) zakonodaja pomeni vse zakone, predpise in druge določbe ter vse druge sedanje ali prihodnje izvedbene ukrepe vsake države članice, ki se nanašajo na področja socialne varnosti in sisteme socialne varnosti iz člena 4(1) in (2) […];

[…]

(r) zavarovalne dobe pomenijo dobe plačevanja prispevkov ali dobe zaposlitve ali samozaposlitve, kot so opredeljene ali priznane kot zavarovalne dobe po zakonodaji, po kateri so bile dopolnjene ali se štejejo za dopolnjene, ter vsa obdobja, ki so obravnavana kot taka, če jih imenovana zakonodaja obravnava kot enakovredna zavarovalnim dobam;

[…]

(sa) dobe prebivanja pomenijo dobe prebivanja, ki jih kot take opredeljuje ali priznava zakonodaja, po kateri so dopolnjene oziroma se štejejo kot dopolnjene;

[…]“

5 Člen 2 navedene uredbe, naslovljen „Osebna veljavnost“, v odstavku 1 določa:

„Ta uredba se uporablja za zaposlene ali samozaposlene osebe in študente, za katere velja ali je veljala zakonodaja ene ali več držav članic in ki so državljani ene od držav članic, ali osebe brez državljanstva, ali begunce, ki stalno prebivajo na ozemlju ene od držav članic, pa tudi za njihove družinske člane in njihove preživele osebe.“

6 Člen 3 te uredbe, naslovljen „Enako obravnavanje“, v odstavku 1 določa:

„Ob upoštevanju posebnih določb te uredbe imajo osebe, za katere se uporablja ta uredba, enake pravice in obveznosti po zakonodaji vsake države članice, kot državljani te države članice.“

7 Člen 4 Uredbe št. 1408/71, naslovljen „Stvarna veljavnost“, določa:

„1. Ta uredba se uporablja za vso zakonodajo v zvezi z naslednjimi področji socialne varnosti:

[…]

(b) invalidske dajatve, vključno s tistimi, ki so namenjene vzdrževanju ali izboljševanju možnosti pridobivanja zaslužka;

(c) dajatve za starost;

[…]“

8 Člen 13 te uredbe, naslovljen „Splošna pravila“, v odstavku 2 določa:

„V skladu s členi 14 do 17:

[…]

(c) za osebo, zaposleno na krovu plovila, ki pluje pod zastavo države članice, velja zakonodaja te države članice;

[…]“

9 Člen 44 navedene uredbe, naslovljen „Splošne določbe za dodelitev dajatev, če je za zaposleno ali samozaposleno osebo veljala zakonodaja dveh ali več držav članic“, v odstavku 1 določa:

„Pravice do dajatev zaposlenih ali samozaposlenih oseb, za katere je veljala zakonodaja dveh ali več držav članic, ali njihovih preživelih oseb, se določijo v skladu z določbami tega poglavja.“

10 Člen 45 Uredbe št. 1408/71 določa, da mora pristojni nosilec v vlagateljevi državi članici upoštevati zavarovalne dobe ali dobe prebivanja, dopolnjene po zakonodaji drugih držav članic. Kadar mora pristojni nosilec izračunati dajatve na podlagi seštetih zavarovalnih dob ali dob prebivanja v skladu s pravili iz člena 45, se dajatve, dodeljene iz naslova starostne pokojnine, izračunajo v skladu s členom 46(2) te uredbe.

11 Člen 94 navedene uredbe, naslovljen „Prehodne določbe za zaposlene osebe“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Po tej uredbi ni mogoče pridobiti nobene pravice za obdobje pred 1. oktobrom 1972 ali pred datumom začetka njene uporabe na ozemlju države članice ali na delu njenega ozemlja.

2. Vse zavarovalne dobe in, kjer je to predvideno, vse dobe zaposlitve ali prebivanja, dopolnjene po zakonodaji države članice pred 1. oktobrom 1972 ali pred datumom začetka njene uporabe na ozemlju ali na delu ozemlja države članice, se upoštevajo pri ugotavljanju pravic, pridobljenih po določbah te uredbe.“

Uredba št. 859/2003

12 Člen 1 Uredbe št. 859/2003 določa:

„Ob upoštevanju določb Priloge k tej uredbi se določbe Uredbe (EGS) št. [1408/71] in Uredbe (EGS) št. 574/72 uporabljajo za državljane tretjih držav za katere navedene določbe ne veljajo le na podlagi njihovega državljanstva, kot tudi za njihove družinske člane in preživele družinske člane, pod pogojem, da stalno zakonito prebivajo na ozemlju države članice in so v položaju, ki v nobenem oziru ni omejen zgolj na eno državo članico.“

13 Člen 2(1) in (2) Uredbe št. 859/2003 določa:

„1. Ta uredba ne vzpostavlja nobenih pravic za čas pred 1. junijem 2003.

2. Katera koli zavarovalna doba in, kadar je to primerno, doba zaposlitve, samozaposlitve ali stalnega prebivanja, dopolnjena po zakonodaji države članice pred 1. junijem 2003 se upošteva pri odmeri pravic, pridobljenih v skladu z določbami te uredbe.“

Nizozemsko pravo

14 Člen 2 Algemene Ouderdomswet (zakon o splošnem pokojninskem zavarovanju, Stb. 1956, št. 281; v nadaljevanju: AOW) v različici, ki se uporablja za dejansko stanje v postopku v glavni stvari, določa:

„Rezident v smislu tega zakona je oseba, ki stalno prebiva na Nizozemskem.“

15 Člen 3 AOW je v različici, ki se je uporabljala do začetka veljavnosti zakona z dne 30. julija 1965 (Stb. 347, št. 882), določal:

„1. Stalno prebivališče osebe […] se določa glede na okoliščine posameznega primera.

[…]

3. Za uporabo odstavka 1 se ladje, ki imajo domače pristanišče v Kraljevini Nizozemski, glede na posadko štejejo za del Kraljevine Nizozemske.“

16 Člen 3 AOW v različici, ki izhaja iz zakona z dne 30. julija 1965, določa:

„1. Stalno prebivališče osebe […] se določa glede na okoliščine posameznega primera.

2. Za uporabo odstavka 1 se ladje, ki imajo domače pristanišče v Kraljevini Nizozemski, glede na posadko štejejo za del Kraljevine Nizozemske.

[…]“

17 Člen 6 AOW je v različici, ki izhaja iz zakona z dne 25. maja 1962 (Stb. 1962, str. 205) in ob retroaktivnem začetku veljavnosti s 1. oktobrom 1959, določal:

„1. V skladu z določbami tega zakona je zavarovanec oseba, ki je že dopolnila 15, a še ne 65 let, če:

(a) je rezident;

[…]

4. Od določb prvega odstavka je mogoče odstopati s splošnim upravnim aktom ali na njegovi podlagi:

(a) glede tujcev;

(b) glede oseb, za katere se uporablja podobna ureditev zunaj Kraljevine Nizozemske;

(c) glede oseb, ki v državi prebivajo ali delajo samo začasno;

(d) glede zakoncev in drugih članov gospodinjstva […] oseb iz točk (b) in (c) tega odstavka;

(e) glede zakoncev državljanov [, ki niso zavarovani po tem zakonu] na podlagi sporazuma ali sistema socialne varnosti, ki se uporablja med Nizozemsko in eno ali več drugimi državami.“

18 Člen 6 AOW v različici, ki izhaja iz zakona z dne 30. julija 1965, določa:

„1. V skladu z določbami tega zakona je zavarovanec oseba, ki je že dopolnila 15, a še ne 65 let, če:

(a) je rezident;

[…]

3. Od določb prvega odstavka je mogoče odstopati s splošnim upravnim aktom ali na njegovi podlagi:

(a) glede tujcev;

(b) glede oseb, za katere se uporablja podobna ureditev drugega dela Kraljevine Nizozemske, druge države ali druge mednarodne organizacije;

(c) glede oseb, ki v državi prebivajo samo začasno ali delajo samo začasno;

(d) glede zakoncev in drugih članov gospodinjstva oseb iz točk (a), (b) in (c) tega odstavka;

(e) glede zakoncev državljanov, ki niso zavarovani po tem zakonu, na podlagi sporazuma ali sistema socialne varnosti, sklenjenega med Nizozemsko in eno ali več drugimi državami.“

19 Člen 7 AOW v različici, ki se uporablja za dejansko stanje v postopku v glavni stvari, določa:

„V skladu z določbami tega zakona imajo pravico do starostne pokojnine:

(a) osebe, ki so dopolnile 65 let in

(b) so bile v skladu s tem zakonom zavarovane v obdobju med dopolnjenim 15. in 65. letom starosti.“

20 Na podlagi člena 6 AOW so bili zaporedoma sprejeti splošni upravni akti, med katerimi sta glede obdobij v postopku v glavni stvari Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (odlok o razširitvi in omejitvi kroga zavarovancev iz socialnega zavarovanja), z dne 10 julija 1959 (Stb. 1959, št. 230; v nadaljevanju: kraljevi odlok 230) in Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (odlok o razširitvi in omejitvi kroga zavarovancev iz socialnega zavarovanja), z dne 1. januarja 1963 (Stb. 1963, št. 24; v nadaljevanju: kraljevi odlok 24).

21 Člen 2, uvodni stavek in točka (k), kraljevega odloka 230 in člen 2, uvodni stavek in točka (k), kraljevega odloka 24 sta z enakimi izrazi določala:

„[…] z odstopanjem od člena 6(1) [AOW], člena 7 zakona o splošnem zavarovanju za vdove in sirote in člena 6 splošnega zakona o družinskih dajatvah ni zavarovan:

[…]

(k) tujec, ki je član posadke morskega plovila z domačim pristaniščem v Kraljevini Nizozemski, če prebiva na tem plovilu“.

22 Člen 2(k) kraljevega odloka 24 je po spremembi tega odloka z odlokom z dne 11. avgusta 1965 (Stb. 373) postal člen 2(m).

23 V skladu s členom 16(1) AOW v različici, ki se uporablja za dejansko stanje v postopku v glavni stvari, obstaja pravica do starostne pokojnine od prvega dne v mesecu, v katerem zadevna oseba izpolni pogoje za pravico do take pokojnine.

Spora o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

24 F. Wieland je bil rojen 20. marca 1943 v Avstriji in je imel od rojstva avstrijsko državljanstvo. Od 11. oktobra 1962 do 7. marca 1966 je delal na krovu plovil v lasti družbe Holland-Amerika Lijn (v nadaljevanju: HAL), ki je družba nizozemskega prava, ki opravlja dejavnost na pomorski povezavi med Nizozemsko in Združenimi državami Amerike.

25 F. Wieland se je leta 1966 preselil v Združene države Amerike, kjer je 29. avgusta 1969 pridobil ameriško državljanstvo in s tem avstrijsko izgubil.

26 F. Wieland je aprila 2008 od SVB zahteval, naj mu izplača starostno pokojnino od dne njegovega petinšestdesetega rojstnega dne.

27 SVB je z odločbo z dne 15. aprila 2008 zavrnil to zahtevo z obrazložitvijo, da F. Wieland v obdobju od njegovega dopolnjenega 15. do dopolnjenega 65. leta ni bil zavarovan na podlagi AOW. Zadevna stranka je 3. oktobra 2008 SVB obvestila, da je od tega dne njegovo glavno prebivališče v Avstriji.

28 H. Rothwangl je bil rojen 7. decembra 1943 in ima avstrijsko državljanstvo. Od 6. novembra 1962 do 23. aprila 1963 je delal na krovu plovil v lasti družbe HAL.

29 H. Rothwangl je 12. januarja 2009 od SVB zahteval, naj mu izplača starostno pokojnino. Na ta dan je prebival v Avstriji, ki je po podatkih SVB država, v kateri je bil zakonito zavarovan za primer starosti v obdobju skupaj 496 mesecev od aprila 1958 do julija 1998.

30 H. Rothwangl je od 1. marca 1998 prejemal avstrijsko invalidsko pokojnino (*Erwerbsunfähigkeitspension*), od 1. septembra 1998 pa švicarsko invalidsko pokojnino. Poleg tega je od 29. novembra 1998 do 1. decembra 2008 prejemal dajatve na podlagi Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (zakon o zavarovanju za primer invalidnosti) v višini 1,08 EUR bruto na dan.

31 SVB je z odločbo z dne 26. maja 2009 H. Rothwanglu zavrnil dodelitev zahtevane starostne pokojnine z obrazložitvijo, da v obdobju od njegovega dopolnjenega 15. do njegovega dopolnjenega 65. leta starosti ni bil zavarovan na podlagi AOW.

32 F. Wieland in H. Rothwangl sta uspešno izpodbijala odločbi SVB pred Rechtbank Amsterdam (sodišče v Amsterdamu, Nizozemska). SVB je vložil pritožbo pri predložitvenem sodišču.

33 Centrale Raad van Beroep (pritožbeno sodišče za zadeve s področja socialnega varstva in javnih uslužbencev, Nizozemska) se v predložitveni odločbi sklicuje na sodbo Sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) z dne 4. junija 2002, Wessels-Bergervoet/Nizozemska (CE:ECHR:2002:1112JUD003446297), v kateri je zadnjenavedeno sodišče razsodilo, da odločitev nizozemskega nosilca, da poročeni ženski na podlagi AOW izplača samo znižano starostno pokojnino, pomeni kršitev člena 14 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), v povezavi s členom 1 dodatnega protokola k EKČP, podpisanega v Parizu 20. marca 1952.

34 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da čeprav so nizozemska sodišča v primerih izpodbijanja pravic pomorščakov do starostne pokojnine uporabila razlogovanje ESČP v sodbi z dne 4. junija 2002, Wessels-Bergervoet/Nizozemska (CE:ECHR:2002:1112JUD003446297), kljub temu meni, da se položaj F. Wielanda in H. Rothwangla razlikuje od teh primerov in da je različno obravnavanje na podlagi državljanstva s strani pristojnih nizozemskih organov v zadevah v postopku v glavni stvari upravičeno glede na člen 14 EKČP. Sprašuje se, ali bi bila Uredba št. 1408/71 v povezavi z Uredbo št. 859/2003 ter členoma 18 in 45 PDEU lahko upoštevna v teh zadevah.

35 Navedeno sodišče glede H. Rothwangla meni, da ga je treba zaradi njegovih poklicnih dejavnosti v 60-ih letih zdaj opredeliti za delavca ne le v smislu Pogodbe DEU, ampak tudi Uredbe št. 1408/71. Poleg tega meni, da to, da zadevna oseba med 6. novembrom 1962 in 23. aprilom 1963, to je obdobje, v katerem je bila zaposlena pri družbi HAL, ni bila državljan države članice, ne nasprotuje uporabi te uredbe za poklicne dejavnosti, opravljene v tem obdobju, saj je H. Rothwangl izpolnjeval pogoj državljanstva, ki ga je nalagala navedena uredba, zaradi pristopa Republike Avstrije k Evropski uniji, ki je začel učinkovati 1. januarja 1995.

36 Predložitveno sodišče se sprašuje, ali je treba obdobje, v katerem je bil H. Rothwangl pri družbi HAL zaposlen kot pomorščak, šteti za zavarovalno dobo v smislu člena 94(2) Uredbe št. 1408/71. V zvezi s tem meni, da je treba upoštevati člena 18 in 45 PDEU ter člen 3 Uredbe št. 1408/71.

37 Predložitveno sodišče glede F. Wielanda sprašuje, ali mora biti odgovor na vprašanje uporabe Uredbe št. 1408/71 enak odgovoru v primeru H. Rothwangla, ker se prosto gibanje delavcev ne uporablja za državljane tretjih držav in F. Wieland od 29. avgusta 1969 nima več avstrijskega državljanstva.

38 V teh okoliščinah je Centrale Raad van Beroep (pritožbeno sodišče za zadeve s področja socialnega varstva in javnih uslužbencev) prekinilo postopek in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 3 ter člen 94(1) in (2) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da se nekdanjemu pomorščaku, ki je bil član posadke na plovilu z matičnim pristaniščem v državi članici, ni imel stalnega prebivališča na kopnem in ni imel državljanstva države članice, po pristopu države, katere državljanstvo ima ta državljan, k Uniji ali po začetku veljavnosti Uredbe št. 1408/71 za to državo ne sme (deloma) zavrniti starostna pokojnina samo zato, ker navedeni nekdanji pomorščak v času (zahtevanega) zavarovanja ni bil državljan (prvonavedene) države članice?

2. Ali je treba člena 18 in 45 PDEU razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi države članice, na podlagi katere je bil pomorščak, ki je bil član posadke na ladji z domačim pristaniščem v tej državi članici, ni imel stalnega prebivališča na kopnem in ni imel državljanstva države članice, izključen iz pokojninskega zavarovanja, medtem ko se na podlagi te ureditve šteje za zavarovanega pomorščak, ki je državljan države članice, v kateri ima ladja domače pristanišče, in se v drugih pogledih nahaja v enakem položaju, če je država, katere državljan je prvonavedeni pomorščak, medtem – v času ugotavljanja pokojnine – pristopila k Uniji (pravni predhodnici Unije) ali pa je medtem za to državo začela veljati Uredba št. 1408/71?

3. Ali je treba na prvo in drugo vprašanje enako odgovoriti tudi v primeru (nekdanjega) pomorščaka, ki je imel v času svoje dejavnosti državljanstvo države, ki je pozneje pristopila k Uniji (pravni naslednici Unije), ob tem pristopu ali ob začetku veljavnosti Uredbe št. 1408/71 za navedeno državo in v času uveljavljanja pravice do starostne pokojnine pa ni državljan države članice, a se zanj vseeno uporablja zadnjenavedena uredba v skladu s členom 1 Uredbe št. 859/2003?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

39 Ugotoviti je treba, da je bilo takrat, ko sta bila F. Wieland in H. Rothwangl zaposlena pri družbi HAL, usklajevanje sistemov socialne varnosti držav članic v zvezi z delavci migranti urejeno z Uredbo Sveta št. 3 z dne 25. septembra 1958 o socialni varnosti delavcev migrantov (UL 1958, 30, str. 561). Vendar se ta uredba za pomorščake ni uporabljala.

40 Ta položaj ni bil v skladu z mednarodnimi pravili, ki so takrat veljala za pomorščake, saj je imela v skladu s členom 2 Konvencije o pokojninah pomorščakov (št. 71) Mednarodne organizacije dela z dne 28. junija 1946, ki jo je Nizozemska ratificirala 27. avgusta 1957 in je začela veljati 10. oktobra 1962, vsaka država članica Mednarodne organizacije dela obveznost, da v skladu s svojo nacionalno zakonodajo uvede ali zagotovi uvedbo sistema pokojnin za pomorščake, ki prenehajo z delom na morju, pri čemer je bilo podrobneje določeno, da je osebe, ki ne prebivajo na ozemlju zadevne države članic, in osebe, ki niso njeni državljani, vseeno mogoče izključiti iz tega sistema.

41 S 1. aprilom 1967 so bila z Uredbo Sveta št. 47/67/EGS z dne 7. marca 1967 o spremembi in dopolnitvi nekaterih določb uredb št. 3 in 4 o socialni varnosti delavcev migrantov (pomorščaki) (UL 1967, 44, str. 641) uvedena posebna pravila v zvezi s pomorščaki, ki so se nanašala med drugim na določitev prava, ki se uporabi, in na starostno pokojnino. Ta pravila so bila nato vključena v Uredbo št. 1408/71.

42 Iz tega sledi, da je bila med obdobji, ko sta bila F. Wieland in H. Rothwangl zaposlena pri družbi HAL, vključenost pomorščakov v sisteme socialne varnosti urejena izključno z nacionalnimi pravili.

43 Ko pa sta F. Wieland in H. Rothwangl vložila zahtevi za starostno pokojnino, se je uporabljala Uredba št. 1408/71.

44 V skladu s prvo uvodno izjavo zadnjenavedene uredbe je njen glavni cilj usklajevanje nacionalnih sistemov socialne varnosti, da bi se izvajalo načelo prostega gibanja oseb na ozemlju Unije.

45 Čeprav je res, da države članice ohranijo pristojnost za določitev pogojev za vključitev v svoje sisteme socialne varnosti, morajo pri izvrševanju te pristojnosti vseeno upoštevati pravo Unije in še zlasti določbe Pogodbe o pravici do prostega gibanja delavcev (sodba z dne 17. januarja 2012, Salemink, C-347/10, EU:C:2012:17, točka 39 in navedena sodna praksa).

46 Zato ti pogoji ne morejo učinkovati tako, da iz področja uporabe nacionalne zakonodaje, kot je ta v postopku v glavni stvari, izključijo osebe, za katere se na podlagi Uredbe št. 1408/71 uporablja ta zakonodaja; sistemi obveznega zavarovanja pa morajo biti v skladu z določbami členov 18 in 45 PDEU (sodba z dne 17. januarja 2012, Salemink, C-347/10, EU:C:2012:17, točka 40).

47 Vprašanja za predhodno odločanje je treba preučiti glede na te preudarke.

Prvo vprašanje

48 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 94(1) in (2) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, v kateri za določitev pravic do dajatev za starost ni upoštevana zavarovalna doba, ki naj bi jo tuji delavec domnevno dopolnil v okviru njegove zakonodaje, če je država – kot v postopku v glavni stvari v primeru H. Rothwangla – katere državljan je ta delavec, pristopila k Uniji po dopolnitvi te dobe.

49 Za odgovor na to vprašanje je treba ugotoviti, ali in – če je tako – pod kakšnimi pogoji državljan države članice, ki pa ni bil državljan države članice med obdobjem zaposlitve, dopolnjenim v tujini pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1408/71, ob vložitvi zahteve za starostno pokojnino pridobi pravico do upoštevanja zavarovalnih dob, dopolnjenih med tem obdobjem na ozemlju druge države članice, za določitev pokojnine.

50 V obravnavanem primeru je treba preučiti, ali je zadevna oseba pridobila pravice na podlagi člena 94(1) in (2) Uredbe št. 1408/71 na področju zavarovanja za primer starosti, preden so bile te prištete k pravicam, ki jih je lahko uveljavljala že v Avstriji.

51 Glede tega je treba v zvezi s členom 94(1) navedene uredbe, ki določa, da po tej uredbi ni mogoče pridobiti nobene pravice za obdobje pred 1. oktobrom 1972 ali pred datumom začetka njene uporabe na ozemlju države članice ali na delu njenega ozemlja, spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča ta določba spada povsem v okvir načela pravne varnosti, ki ne dopušča retroaktivne uporabe uredbe, ne glede na to, ali je tovrstna uporaba za zadevno osebo ugodna ali neugodna, razen če besedilo ali namen uredbe dovolj jasno kaže na to, da uredba ne velja samo za prihodnost. S tem nova ureditev sicer velja samo za prihodnost, vendar jo je mogoče na podlagi splošno priznanega načela, če ni odstopajočih določb, uporabiti tudi za prihodnje učinke dejanskih stanj, ki so nastala v obdobju veljavnosti stare zakonodaje (glej v tem smislu sodbo z dne 18. aprila 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, točki 21 in 22 ter navedena sodna praksa).

52 V enakem smislu člen 94(2) Uredbe št. 1407/81 z namenom omogočiti uporabo Uredbe št. 1408/71 za prihodnje učinke dejanskih stanj, ki so nastala v času veljave prejšnje zakonodaje, določa obveznost, da se pri ugotavljanju pravic do dajatev upoštevajo vse zavarovalne dobe, dobe zaposlitve in dobe prebivanja, ki so bile dopolnjene v času veljavnosti zakonodaje države članice „pred 1. oktobrom 1972 ali pred uporabo Uredbe na ozemlju te države članice“. Zato je iz te določbe razvidno, da država članica pri določitvi vlagateljeve pokojnine ne more ne upoštevati zavarovalnih dob, dopolnjenih na

ozemlju druge države članice, samo zato, ker so bile dopolnjene, preden je začela veljati navedena uredba (sodbi z dne 18. aprila 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, točka 23 in navedena sodna praksa, in z dne 5. novembra 2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, točka 52).

53 V zvezi s tem je treba preveriti, ali dobe, ko je bil H. Rothwangl zaposlen pri družbi HAL, pomenijo zavarovalne dobe, dopolnjene po zakonodaji države članice pred začetkom uporabe Uredbe št. 1408/71 na ozemlju te države članice v smislu člena 94(2) te uredbe.

54 Ker je trenutek, od katerega lahko oseba uveljavlja morebitne pravice do starostne pokojnine na podlagi AOW s sklicevanjem na predhodno dopolnjene zavarovalne dobe, prvi dan meseca, v katerem ta oseba dopolni 65 let starosti, zahteve H. Rothwangla ni mogoče obravnavati tako, da se nanaša na pravico, ki se prizna za obdobje pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1408/71 ali pred datumom uporabe te uredbe na ozemlju zadevne države članice v smislu člena 94(1) navedene uredbe.

55 Nasprotno, postavlja se vprašanje, ali se H. Rothwanglu lahko prizna pravica zaradi zavarovalnih dob in po potrebi dob zaposlitve ali prebivanja, dopolnjenih po zakonodaji države članice pred 1. oktobrom 1972 ali pred datumom uporabe Uredbe št. 1408/71 na ozemlju te države članice.

56 Da bi se namreč vlagatelj lahko učinkovito skliceval na ugodnost iz člena 94(2) Uredbe št. 1408/71, mora biti sposoben izkazati dopolnjeno zavarovalno dobo in po potrebi dobi zaposlitve ali prebivanja, dopolnjeni po zakonodaji države članice pred 1. oktobrom 1972 ali, v zvezi z državami članicami, ki so k Uniji pristopile po tem dnevu, pred datumom začetka uporabe te uredbe na ozemlju zadevne države članice. V primeru Republike Avstrije je ta datum 1. januar 1995.

57 Glede pogoja v zvezi z obstojem dob zaposlitve ali prebivanja, dopolnjenih po zakonodaji države članice, je iz spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da ga H. Rothwangl nedvomno izpolnjuje.

58 Kar pa zadeva obstoj pogoja, ki se nanaša na zavarovalno dobo, dopolnjeno po zakonodaji države članice, je treba, prvič, navesti, da zadevna nacionalna ureditev v postopku v glavni stvari pomeni zakonodajo v smislu člena 1(j) Uredbe št. 1408/71.

59 Drugič, izraz „zavarovalna doba“ iz člena 94(2) Uredbe št. 1408/71 je opredeljen v členu 1(r) te uredbe tako, da označuje „dobe plačevanja prispevkov ali dobe zaposlitve ali samozaposlitve, kot so opredeljene ali priznane kot zavarovalne dobe po zakonodaji, po kateri so bile dopolnjene ali se štejejo za dopolnjene, ter vsa obdobja, ki so obravnavana kot taka, če jih imenovana zakonodaja obravnava kot enakovredna zavarovalnim dobam“ (sodba z dne 7. februarja 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, točka 25).

60 To sklicevanje na domačo zakonodajo jasno kaže, da se Uredba št. 1408/71 – zlasti za seštevanje zavarovalnih dob – sklicuje na pogoje, s katerimi je v skladu z nacionalno zakonodajo pogojeno priznanje konkretne dobe kot enakovredne zavarovalnim dobam v pravem pomenu besede. Vendar je treba to priznanje izvesti ob spoštovanju določb Pogodbe DEU o prostem gibanju oseb (sodba z dne 7. februarja 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, točka 26 in navedena sodna praksa).

61 V obravnavanem primeru je predložitveno sodišče ugotovilo, da H. Rothwangl v njegovi dobi zaposlitve pri družbi HAL ni bil zavarovan za starost, ker so bili v skladu z nacionalno ureditvijo, ki se uporablja za dejansko stanje v postopku v glavni stvari, državljani tretjih držav, ki so bili člani posadke morskega plovila in so živeli na krovu tega plovila, izključeni iz pokojninskega zavarovanja.

62 Ker je ta izključitev temeljila zlasti na državljanstvu H. Rothwangla, je treba preučiti, ali lahko ta na podlagi prepovedi diskriminacije na podlagi državljanstva iz člena 3 Uredbe št. 1408/71, zatrjuje, da je bil obravnavan, kot da je dopolnil zavarovalno dobo na Nizozemskem, čeprav v resnici ni izpolnjeval tega bistvenega pogoja, določenega v členu 94(2) te uredbe.

63 V zvezi s tem je Sodišče – da bi dalo učinek prehodnim določbam, predvidenim v členu 94, od (1) do (3), Uredbe št. 1408/71 – sicer razsodilo, da je nujno upoštevati zavarovalne dobe, dopolnjene pred začetkom veljavnosti te uredbe (glej v tem smislu sodbi z dne 7. februarja 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, točka 52, in z dne 18. aprila 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, točka 23). V zadevah, v katerih sta bili izdani navedeni sodbi, sta bili zadevni osebi, ki sta zaprosili za dodelitev avstrijske pokojnine, zavarovani po upoštevni nacionalni ureditvi. Sodišče je tako razsodilo, da je treba zakonitost zadevnih nacionalnih ukrepov presojati glede na pravo Unije, kot se uporablja po pristopu Republike Avstrije k Uniji (sodba z dne 18. aprila 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, točka 28), in da mora zato pristojna institucija uporabiti načela v zvezi s prostim gibanjem delavcev in prehodne določbe iz člena 94, od (1) do (3), te uredbe (glej v tem smislu sodbi z dne 7. februarja 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, točki 45 in 50, ter z dne 18. aprila 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, točka 32).

64 Vendar, kot je generalna pravobranilka navedla v točki 52 sklepnih predlogov, to, da je H. Rothwangl že pred pristopom Republike Avstrije k Uniji uresničeval pravice do prostega gibanja, ko je delal za družbo HAL, ni dovolj, da bi se zanj štelo, da je dopolnil zavarovalno dobo za pokojnino na Nizozemskem. Namreč drugače kot v položaju vlagateljev v zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 7. februarja 2002, Kauer (C-28/00, EU:C:2002:82), in z dne 18. aprila 2002, Duchon (C-290/00, EU:C:2002:234), je bil H. Rothwangl po nizozemski ureditvi izključen iz ugodnosti tega zavarovanja za čas, ko je delal za družbo HAL, ker je bil državljan tretje države in ker je prebival na krovu plovil, katerih član posadke je bil. Taka izključitev – čeprav na podlagi državljanstva – pa takrat v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari s pravom Unije ni bila prepovedana, ker Republika Avstrija še ni pristopila k Uniji.

65 Poleg tega na podlagi listin v spisu, predloženem Sodišču, ni mogoče odgovoriti na vprašanje, ali je bil H. Rothwangl v njegovih dobah zaposlitve pri družbi HAL vključen v avstrijski sistem socialne varnosti. Vendar mora avstrijski pristojni organ ta obdobja upoštevati samo v primeru pritrdilnega odgovora na to vprašanje.

66 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 94(1) in (2) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da ne nasprotuje ureditvi države članice, v kateri za določitev pravic do dajatev za starost ni upoštevana zavarovalna doba, ki naj bi jo tuji delavec domnevno dopolnil v okviru njegove zakonodaje, če je država – kot v postopku v glavni stvari v primeru H. Rothwangla – katere državljan je ta delavec, pristopila k Uniji po dopolnitvi te dobe.

Drugo vprašanje

67 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem sprašuje, ali je treba člen 18 PDEU, ki določa načelo prepovedi diskriminacije, in člen 45 PDEU, ki zagotavlja prosto gibanje delavcev, razlagati tako, da nasprotujeta zakonodaji države članice, kot je ta v postopku v glavni stvari, na podlagi katere je pomorščak, ki je bil v nekem obdobju član posadke plovila, ki ima domače pristanišče na ozemlju te države članice, in ki je prebival na krovu tega plovila, izključen iz ugodnosti zavarovanja za starost za to obdobje, ker med navedenim obdobjem ni bil državljan države članice.

68 V zvezi s tem je treba spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča akt o pristopu nove države članice temelji predvsem na načelu takojšnje in polne uporabe določb prava Unije v navedeni državi, pri čemer so odstopanja mogoča le, če so izrecno določena s prehodnimi določbami (sodba z dne 21. decembra 2011, Ziolkowski in Szeja, C-424/10 in C-425/10, EU:C:2011:866, točka 56 in navedena sodna praksa).

69 V tem smislu člen 2 Akta o pogojih pristopa Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske in prilagoditvah pogodb, na katerih temelji Evropska unija (UL 1994, C 241, str. 21, in UL 1995, L 1, str. 1, v nadaljevanju: Akt o pristopu) določa, da so od dne pristopa določbe izvirnih pogodb zavezujoče za nove države članice in se uporabljajo v teh državah pod pogoji, ki jih določajo te pogodbe in Akt o pristopu.

70 Ker ta akt o pristopu ne zajema prehodnih določb o uporabi členov 7 in 48 Pogodbe ES (postala člena 12 in 39 ES, ki sta postala člena 18 in 45 PDEU), je treba za ti določbi šteti, da sta se uporabljali in bili za Avstrijo zavezujoči takoj od njenega pristopa, in sicer od 1. januarja 1995. Posledica tega je, da morajo druge države članice avstrijske državljane z učinkom od tega datuma obravnavati kot državljane Unije.

71 Vendar iz navedenega akta o pristopu ni razvidna nobena obveznost obstoječih držav članic, da avstrijske državljane obravnavajo enako, kot so obravnavale državljane drugih držav članic pred pristopom Avstrije k Uniji (glej po analogiji sodbi z dne 26. maja 1993, Tsiotras, C-171/91, EU:C:1993:215, točka 12, in z dne 15. junija 1999, Andersson in Wåkerås-Andersson, C-321/97, EU:C:1999:307, točka 46).

72 H. Rothwangl tako ne more zahtevati, da ga mora Kraljevina Nizozemska obravnavati, kot da je bil pokojninsko zavarovan in kot bi bil upravičen do pravic, ki izhajajo iz določb o pravici do prostega gibanja delavcev v teh dobah zaposlitve pri družbi HAL. Kot je bilo ugotovljeno v točkah 70 in 71 te sodbe, namreč to ni bilo tako.

73 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člena 18 in 45 PDEU razlagati tako, da ne nasprotujeta zakonodaji države članice, kot je ta v postopku v glavni stvari, na podlagi katere je pomorščak, ki je bil v nekem obdobju član posadke plovila, ki ima domače pristanišče na ozemlju te države članice, in ki je prebival na krovu tega plovila, izključen iz ugodnosti zavarovanja za starost za to obdobje, ker med navedenim obdobjem ni bil državljan države članice.

Tretje vprašanje

74 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2(1) in (2) Uredbe št. 859/2003 razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero ta država članica za določitev pravic do pokojnine delavca, ki – kot v postopku v glavni stvari F. Wieland – med to dobo ni bil državljan države članice, ampak ki takrat, ko je vložena zahteva za izplačilo starostne pokojnine, spada na področje uporabe člena 1 te uredbe, ne upošteva dobe zaposlitve, ki jo je ta delavec, dopolnil po zakonodaji navedene države članice.

75 Glede tega je treba spomniti, da se v skladu s členom 1 Uredbe št. 859/2003 določbe Uredbe št. 1408/71 uporabljajo za državljane tretjih držav, za katere navedene določbe ne veljajo le na podlagi njihovega državljanstva, kot tudi za njihove družinske člane in preživele družinske člane, če stalno zakonito prebivajo na ozemlju države članice in so v položaju, ki v nobenem pogledu ni omejen zgolj na eno državo članico.

76 V obravnavanem primeru je F. Wieland izpolnjeval pogoje, ki se zahtevajo s členom 1 Uredbe št. 859/2003, ker je ameriški državljan, ki zakonito prebiva v Avstriji, ker je v položaju, ki v nobenem pogledu ni omejen zgolj na eno državo članico, in ker določbe Uredbe št. 1408/71 ne veljajo le na podlagi njihovega državljanstva. Zato spada na področje uporabe Uredbe št. 859/2003.

77 Tako je treba ugotoviti, da je člen 2(1) in (2) Uredbe št. 859/2003 formuliran s podobnimi izrazi kot člen 94(1) in(2) Uredbe št. 1408/71.

78 Iz tega sledi, da ob upoštevanju odgovora, podanega na prvo vprašanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, F. Wieland ne glede na okoliščino, da je med obdobjem, med katerim je bil zaposlen pri družbi HAL, prebival na Nizozemskem, ni bil zavarovan za starostno pokojnino na podlagi nizozemske ureditve iz enakih razlogov kot H. Rothwangl.

79 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 2(1) in (2) Uredbe št. 859/2003 razlagati tako, da ne nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero ta država članica za določitev pravic do pokojnine delavca, ki – kot v postopku v glavni stvari F. Wieland – med to dobo ni bil državljan države članice, ampak ki takrat, ko je vložena zahteva za izplačilo starostne pokojnine, spada na področje uporabe člena 1 te uredbe, ne upošteva dobe zaposlitve, ki jo je ta delavec dopolnil po zakonodaji navedene države članice.

Stroški

80 Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

1. **Člen 94(1) in (2) Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kakor je bila spremenjena z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 647/2005 z dne 13. aprila 2005, je treba razlagati tako, da ne nasprotuje ureditvi države članice, v kateri za določitev pravic do dajatev za starost ni upoštevana zavarovalna doba, ki naj bi jo tuji delavec domnevno dopolnil v okviru njegove zakonodaje, če je država, katere državljan je ta delavec, pristopila k Evropski uniji po dopolnitvi te dobe.**

2. **Člena 18 in 45 PDEU je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta zakonodaji države članice, kot je ta v postopku v glavni stvari, na podlagi katere je pomorščak, ki je bil v nekem obdobju član posadke plovila, ki ima domače pristanišče na ozemlju te države članice, in ki je prebival na krovu tega plovila, izključen iz ugodnosti zavarovanja za starost za to obdobje, ker med navedenim obdobjem ni bil državljan države članice.**

3. **Člen 2(1) in (2) Uredbe Sveta (ES) št. 859/2003 z dne 14. maja 2003 o razširitvi določb Uredbe (EGS) št. 1408/71 in Uredbe (EGS) št. 574/72 na državljane tretjih držav, za katere navedene določbe ne veljajo le na podlagi njihovega državljanstva je treba razlagati tako, da ne nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero ta država članica za določitev pravic do pokojnine delavca, ki med to dobo ni bil državljan države članice, ampak ki takrat, ko je vložena zahteva za izplačilo starostne pokojnine, spada na področje uporabe člena 1 te uredbe, ne upošteva dobe zaposlitve, ki jo je ta delavec dopolnil po zakonodaji navedene države članice.**

Podpisi